

Dr. Cem ŐENOL

Erzurum Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakóltesi
Ceza ve Ceza Muhakemesi Anabilim Dalı

**Teori ve Uygulamada
Ceza Muhakemesinde Hukuka
Aykırı Delillerin Kullanılması ve
Değerlendirilmesi Yasağı**

İÇİNDEKİLER

DANIŞMANIN ÖNSÖZÜ.....	VII
İKİNCİ BASIYA ÖNSÖZ.....	XI
İÇİNDEKİLER.....	XIII
KISALTMALAR.....	XXIII
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm TEORİK TEMELLER

I. CEZA MUHAKEMESİNİN FONKSİYONU VE AMACI.....	5
A. Genel Olarak.....	5
B. Fonksiyon ve Amaç.....	6
II. İSPAT.....	16
A. Genel Olarak.....	16
B. İspatın Gerekliliği Meselesi ve İspat Külfeti Sorunu.....	18
1. Genel Olarak.....	18
2. Karşılaştırmalı Hukuktaki Durum.....	19
3. Türk Hukukundaki Durum.....	22
C. İspatın Konusu.....	26
D. Ceza Muhakemesinde İspat Sistemleri.....	29
1. Genel Olarak.....	29
2. Kanuni İspat Sistemi.....	29
3. Bilimsel İspat Sistemi.....	30

4. Serbest İspat Sistemi ve Delillerin Serbestçe Değerlendirilmesi İlkesi	32
a. Genel Olarak.....	32
b. Türk Hukukunda Serbest İspat Sistemi.....	36
c. Serbest İspat Sisteminin Türk Hukukundaki Sınırları ve İstisnaları	41
III. İSPAT ARAÇLARI: DELİLLER.....	43
A. Genel Olarak.....	43
B. Delil Türleri	44
1. Beyan Delili	45
a. Suçlananın Beyanı.....	45
b. Tanık Beyanı.....	49
2. Belge Delili.....	50
3. Belirti Delili	52
C. Delilin İkamesi (Ortaya Konulması).....	52
D. Delilin Kabul Edilebilirlik Koşulları	55
1. Maddi Uyuşmazlıkla İlgili Olma.....	56
2. İkamesinin İspat Açısından Gerekli Olması.....	60
3. Müşterekliğinin Sağlanması.....	62
4. Hukuka Aykırı Olarak Elde Edilmemiş Olması.....	62
IV. HUKUKA AYKIRI DELİLLERİN KULLANILMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ YASAĞI.....	72
A. Terim ve Kavram Sorunu	72
B. Delillerin Hukuka Aykırı Olarak Elde Edilmesi Yasağı.....	76
C. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağı.....	78
D. Hukuka Aykırı Delillerin Yargılamada Kullanılmasına İlişkin Sistemler	79
1. Mutlak Kabul Yaklaşımı	79
2. Nispi Değerlendirme Yasağı Yaklaşımı	81
a. Genel Olarak.....	81

b. Nispi Değerlendirme Yasağının Uygulanmasında Başvurulan Ölçütler.....	82
aa. Caydırıcılık Teorisi	83
bb. Yargısal Dürüstlük ve Hükümün Meşruiyeti Teorisi...85	
cc. Hakların Korunması Teorisi.....	89
3. Mutlak Değerlendirme Yasağı Yaklaşımı.....	93

İkinci Bölüm

FARKLI ÜLKE HUKUKLARINDA HUKUKA AYKIRI DELİLLERİN KULLANILMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ YASAĞI

I. GENEL OLARAK	97
II. İNGİLİZ CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA	98
A. Genel Olarak.....	98
B. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması Yasağı.....	102
1. Genel Olarak.....	102
2. Polis ve Kriminal Delil Yasasından Önceki Dönem	103
3. Polis ve Kriminal Delil Yasasından Sonraki Dönem	107
a. Suçlanan ve Birlikte Suçlanandan Yasak Sorgu Metotlarının Uygulanması Suretiyle Elde Edilen Delillerinin Kullanılması Yasağı (PACE m.76/2 ve 76A/2).....	108
b. Genel Kullanma ve Değerlendirme Yasağı (PACE m.78).....	114
aa. Yasağın Kapsamı.....	114
bb. Yasağın Uygulanmasında Başvurulan Ölçütler	116
c. Delillerin Değerlendirilmesine İlişkin Hâkimin Ek Takdir Yetkisi (PACE m.82/3).....	121
d. Hukuka Aykırı Bir Delilden Türeyen Delillerin Kullanılması	122
aa. Polis ve Kriminal Delil Yasasından Önceki Dönem	122
bb. Polis ve Kriminal Delil Yasasından Sonraki Dönem.....	123

aaa. PACE 76/2 ve 76A/2. Maddeleri Gereğince Değerlendirme Dışı Bırakılan İtiraf Delilinden Türeyen Delillerin Kabul Edilebilirliği	123
bbb. PACE 78. Madde Gereğince Değerlendirme Dışı Bırakılan Delilden Türeyen Delillerinin Kabul Edilebilirliği.....	125
III. AMERİKAN CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA	127
A. Genel Olarak.....	127
B. Anayasa'nın Ek 4. Maddesinin İhlali Suretiyle Elde Edilen Delillerin Kullanılmasına Yönelik Yasak.....	133
1. Anayasa'nın Ek 4. Maddesinin İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılması Yasağının Sınır ve İstisnaları	136
a. Yasağın Sınırları.....	136
aa. Usulî Sınırları	136
aaa. Zararsız Hata	137
bbb. Diğer Usulî Sınırlamalar.....	138
bb. Amerika Dışında Elde Edilen Deliller	138
cc. Özel Kişiler Tarafından Elde Edilen Deliller.....	139
dd. Hakkın İhlale Uğramış Olması (Standing) Koşulu	140
b. Yasağın İstisnaları.....	141
aa. İyi Niyet (Good Faith) İstisnası	144
bb. Kaçınılmaz Keşif (Inevitable Discovery) İstisnası..	149
cc. Bağımsız Kaynak (Independent Source) İstisnası...	151
dd. Hukuka Aykırılık Bağının Zayıflaması (Attenuation) İstisnası	154
ee. Kapıyı Çal ve Kimliğini Açıkla (Knock and Announce) Kuralının İhlaliyle Elde Edilen Deliller	156
2. Anayasa Ek 5, 6 ve 14. Maddelerin İhlali Suretiyle Elde Edilen Beyan Delillerinin Kullanılması Yasağı.....	157
a. Anayasa Ek 5 ve 14. Maddelerden Kaynaklanan Kullanmama Yasağı	157
b. Anayasa'nın Ek 6. Maddesinden Kaynaklanan Kullanma Yasağı	164
IV. ALMAN CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA.....	166

A. Genel Olarak.....	166
B. İspat-Delil Yasakları.....	169
1. Delil Elde Etme Yasakları.....	169
2. Delil Değerlendirme Yasakları	171
a. Genel Olarak.....	171
b. Değerlendirme Yasağının Kanunda Düzenlendiği Haller.....	172
c. Değerlendirme Yasağının Kanunda Düzenlenmediği Haller	173
aa. Bir Delil Elde Etme Yasağının İhlaline Dayanan Değerlendirme Yasağı (Bağımlı Değerlendirme Yasağı)	174
aaa. Genel Olarak.....	174
bbb. Haklar Alanı Teorisi.....	175
ccc. Normun Koruma Amacı Teorisi.....	177
ddd. Hakların Tartımı Teorisi.....	178
bb. Bir Delil Elde Etme Yasağının İhlaline Dayanmayan Değerlendirme Yasağı (Bağımsız Değerlendirme Yasağı)	181
3. Delil Değerlendirme Yasağına Yönelik Sınırlamalar	184
a. Yasağın İleri Sürülmesinin Zaman Bakımından Sınırlanması (İtiraz Çözümü)	184
b. Varsayımsal Hukuka Uygunluk.....	185
4. Özel Kişilerce Elde Edilen Delillerin Kullanılması	187
5. Değerlendirme Yasağının Uzak Etkisi.....	188
V. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİNİN KONUYA İLİŞKİN YAKLAŞIMI.....	190
A. Genel Olarak.....	190
B. Normatif Temeller.....	194
C. Kavramsal Çerçeve: Delilin Adil Kullanımı.....	195
D. Adil Yargılanma Hakkının İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliği	199
1. Genel Olarak.....	199

2. Sessiz Kalma ve Kendini Suçlamama Hakkının İhlali Suretiyle Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliği	201
a. Genel Olarak.....	201
b. Sessiz Kalma ve Kendini Suçlamama Hakkının İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliği	203
aa. Kişinin Kendisi Aleyhinde Tanıklık Yapmaya veya Delil Teslim Etmeye Zorlanması.....	203
bb. Kişinin Sessizliğinden Kendisi Aleyhine Sonuç Çıkarılması.....	204
cc. Gizli Soruşturmacı Vasıtasıyla Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliği	206
3. Müdafî Yardımından Yararlanma Hakkının İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliği.....	212
4. Çelişmelilik İlkesine Aykırılığın Delillerin Kullanılabilirliğine Etkisi.....	216
E. İşkence Yasağının İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliği	230
F. Özel Hayatın Gizliliğinin İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliği	238
1. Genel Olarak.....	238
2. Haberleşmenin Usulsüz Denetimi	240
3. Hukuka Aykırı Arama	245
4. Özel Hayatın Gizliliğinin İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılmasına İlişkin Değerlendirme	246

Üçüncü Bölüm

TÜRK HUKUKUNDA HUKUKA AYKIRI DELİLLERİN KULLANILMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ YASAĞI

I. YASAĞIN TARİHİ GELİŞİMİ.....	249
A. 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Dönemi	249
1. 3842 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklikten Önceki Durum.....	249

2. 3842 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikten Sonraki Durum.....	251
a. Genel Olarak.....	251
b. 3842 Sayılı Kanunla Hukuka Aykırı Deliller Konusunda Yapılan Değişiklikler.....	253
aa. Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlali (CMUK m.135).....	253
bb. Yasak İfade ve Sorgu Metotları (CMUK m.135/A) ..	256
cc. Hukuka Aykırı Delilleri Değerlendirme Yasağı (CMUK m.254/2).....	259
B. 2001 Tarihli Anayasa Değişikliğinden Sonraki Durum.....	265
II. 5271 SAYILI CEZA MUHALEMESİ KANUNU'NDA HUKUKA AYKIRI DELİLLERİN KULLANILMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ YASAĞI.....	267
A. Genel Olarak.....	267
B. Hukuka Aykırı Delillerin Ceza Muhakemesinde Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Normatif Dayanakları.....	268
C. Hukuka Aykırı Delillerin Ceza Muhakemesinde Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Nitelik ve Kapsamı	269
D. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Benimsenme Amacı (Rasyosu) ..	275
E. Delilin Hukuka Aykırılığının Tespiti ve İspat Sorunu	279
1. Hukuka Aykırılığın İleri Sürülmesi (Yasağın Harekete Geçirilmesi)	280
2. Hukuka Aykırılığın İspatı	282
3. Delilin Hukuka Aykırılığının Tespiti ve Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Uygulanması.....	284
a. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Soruşturma Evresinde Uygulanması.....	285

b. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Kovuşturma Evresinde Uygulanması.....	291
c. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Kanun Yolları Aşamasında Uygulanması.....	294
aa. 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunundaki Durum.....	295
bb. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunundaki Durum.....	296
aaa. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Temyiz Kanun Yolunda Uygulanması.....	296
bbb. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının İstinaf Kanun Yolunda Uygulanması.....	299
ccc. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının İtiraz Kanun Yolunda Uygulanması.....	301
F. Yetkisiz Kişilerce Elde Edilen Delillerin Kullanılması Sorunu.	303
1. Yetkisiz Kişi Kavramı.....	303
2. Yetkisiz Kişilerin Elde Ettiği Delillerin Yargılamada Kullanılması.....	304
a. Genel Olarak.....	304
b. Türk Hukukundaki Durum.....	306
aa. 2001 Anayasa Değişikliğine Kadar Olan Dönem.....	306
bb. 2001 Anayasa Değişikliğinden Sonraki Dönem.....	308
G. Suçlanandan Elde Edilen Beyan Delillerinin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağı.....	317
1. Genel Olarak.....	317
2. Suçlanandan Elde Edilen Beyan Delillerinin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Türk Hukukundaki Normatif Dayanakları.....	318

3. Suçlanandan Elde Edilen Beyan Delillerinin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Kapsamı: İfade ve Sorguda Yasak Yöntemlere Başvurulması.....	321
4. Suçlanandan Elde Edilen Beyan Delillerinin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Amacı.....	324
5. Suçlanandan Elde Edilen Beyan Delillerinin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Uygulanmasına Neden Olan Haller: Yasak Sorgu Yöntemleri.....	326
a. Genel Olarak.....	326
b. Baskıya Dayalı Yöntemler.....	328
c. Aldatmaya Dayalı Yasak Sorgu Yöntemleri.....	332
aa. Aldatma.....	332
bb. Kanuna Aykırı Yarar Vaad Etme	338
6. Suçlanandan Elde Edilen Beyan Delillerinin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Uygulanması ve Sonucu.....	339
7. Kolluğun Müdafî Hazır Bulunmadan Aldığı İfadenin Hükme Esas Alınmaması	342
H. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Yüksek Yargı Organları Tarafından Uygulanması.....	346
1. Anayasa Mahkemesinin Uygulaması	346
2. Yargıtayın Uygulaması.....	349
a. Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi.....	349
b. Bir Karara Dayanmayan Arama İşlemlerinden Elde Edilen Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi	351
c. Aramada Hazır Bulunması Gereken Kişilerin Yokluğunda Elde Edilen Delillerin Kullanılması	354
d. Adli Arama Yerine Önleme Araması ile Elde Edilen Delillerin Kullanılması	359
e. Gizli İcra Edilen Koruma Tedbirlerinin Uygulanmasıyla Elde Edilen Delillerin Kullanılması ...	364

I. Türemiş Delillerin Yargılamada Kullanılması.....	371
1. Kavram ve Terim Sorunu	371
2. Türemiş Delil Kavramı	373
3. Türemiş Delillerin Yargılamada Kullanılması Sorunu	377
J. Rızanın Hukuka Aykırı Delillerin Değerlendirilmesine Etkisi	384
1. Genel Olarak.....	384
2. Rızanın Şartları.....	385
3. Rızanın Delillerin Kullanılabilirliğine Etkisi.....	386
a. Rızanın Yasak Sorgu Yöntemleriyle Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliğine Etkisi.....	386
b. Rızanın Arama Koruma Tedbirinin İcrasıyla Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliğine Etkisi	387
c. Rızanın Bedeni Müdahaleyle Elde Edilen Delillerin Değerlendirilmesine Etkisi	391
d. Rızanın Gizli Soruşturma Tedbirlerinin Uygulanmasıyla Elde Edilen Delillerin Değerlendirilmesine Etkisi	394
K. Hukuka Aykırı Olduğu Tespit Edilen Delillerin Akıbeti.....	395
1. Genel Olarak.....	395
2. Hukuka Aykırı Delillerin Dosyadan Çıkarılmasını Savunan Görüş.....	396
3. Hukuka Aykırı Delillerin Dosyadan Çıkarılmayacağını Savunan Görüş.....	397
4. Delil Yasakları Davası Görüşü.....	398
5. Ceza Muhakemesi Kanununun Yaklaşımı	399
SONUÇ	403
EK.	421
KAYNAKÇA	461